

Minister Finansów i Gospodarki

Znak pisma: DMP-III.054.16.2025
Warszawa, 16 stycznia 2026 r.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu RP

Dotyczy: odpowiedzi na interpelację nr 14065 Pana Posła Tomasza Kostusia w sprawie wsparcia mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw na terenach dotkniętych procesem depopulacji oraz w gminach o ujemnym saldzie migracyjnym.

Szanowny Panie Marszałku,

przekazuję odpowiedź na interpelację nr 14065, która została przygotowana z wykorzystaniem wkładów przesłanych przez Ministerstwo Finansów (MF), Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) i Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFIPR).

Mając świadomość zachodzących zmian demograficznych MRPiPS realizuje projekt „Wypracowanie rozwiązań służących przeciwdziałaniu migracji osób młodych z terenów dotkniętych depopulacją”, w ramach Działania 01.02 „Rozwój publicznych służb zatrudnienia” Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS). Projekt ma na celu wypracowanie rozwiązań programowych i legislacyjnych, w tym instrumentów rynku pracy, a także stworzenie systemu zachęt skierowanego do osób młodych do pozostawiania na terenach dotkniętych depopulacją, w tym na obszarach strategicznej interwencji. Rozwiązania będą wypracowane na podstawie wyników diagnozy przyczyn migracji osób młodych, która uwzględni czynniki mogące wpłynąć na chęć pozostania, powrotu lub napływu na tereny dotknięte depopulacją. W ostatnich kilkunastu latach nasiliła się wewnętrzna migracja młodzieży z obszarów peryferyjnych kraju do dużych miast regionalnych. Przyczyną wyjazdów osób młodych było m.in. umasowienie kształcenia na poziomie wyższym i niedopasowanie strukturalne rynków pracy na obszarach peryferyjnych. Badania dowodzą, że migracje mają charakter definitywny i prowadzą do szeregu problemów społeczno-gospodarczych (m.in.: wyludnienie obszarów peryferyjnych, pogłębiające się dysproporcje rozwojowe między peryferiami i dużymi aglomeracjami, spadek dzietności, problemy dotyczące opieki nad osobami starszymi na peryferiach). W ramach projektu zostanie powołana grupa robocza, która będzie pełnić funkcję konsultacyjną. Na forum grupy, po przekazaniu rekomendacji z badań, zostaną wypracowane propozycje rozwiązań służące przeciwdziałaniu migracjom osób młodych z terenów dotkniętych depopulacją oraz tworzące system zachęt do pozostawiania (lub powrotów) osób młodych na tych terenach. Projekt zakończy się w 2027 r. Pierwsze wyniki podejmowanych działań są dostępne pod adresem: <https://www.gov.pl/web/rodzina/pierwsze-produkty-projektu-dotyczacego-migracji-osob-mlodych-z-terenow-dotknietych-depopulacja-juz-dostepne>.

MFIPR przygotowuje dokumenty strategiczne, które będą podstawą do przygotowywania dedykowanych programów wsparcia, m.in. na obszarach dotkniętych niekorzystnymi trendami demograficznymi. W opracowywanej Strategii Rozwoju Polski do 2035 r. (SRP 2035), która będzie przekazana do uzgodnień międzyresortowych, jednym z trzech głównych celów rozwojowych jest „łagodzenie zmian demograficznych i adaptacja do nich”, a celem horyzontalnym – zrównoważony rozwój terytorialny oparty na policentrycznej sieci osadniczej. Projekt dokumentu wskazuje, że szczególnego wsparcia wymagają te części kraju, w których zmiany demograficzne już są lub będą najsilniejsze, w tym obszary wiejskie i miasta subregionalne doświadczające depopulacji i starzenia się mieszkańców. Cele i kierunki zapisane w projekcie SRP 2035 będą rozwijane i uszczegóławiane w politykach publicznych, w tym w polityce regionalnej realizowanej przez rząd i samorządy. Przygotowywana Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (KSRR) (planowana do przyjęcia pod koniec 2026 r.) zakłada kontynuację terytorialnego ukierunkowania interwencji publicznych i ich powiązanie z lokalnymi uwarunkowaniami społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi. W procesie przygotowania KSRR uszczegółowione będą typologie terytorialne i delimitacje obszarów strategicznej interwencji (OSI) wskazane w projekcie SRP 2035, obejmujące m.in. obszary wiejskie wyznaczone na podstawie skali depopulacji oraz małe miasta i obszary poza wielkimi ośrodkami, gdzie dynamika zmian ludnościowych determinuje warunki prowadzenia działalności gospodarczej.

W projektowanych dokumentach strategicznych wskaźniki demograficzne są traktowane jako jedno z uwarunkowań dla identyfikowania działań w układach terytorialnych. W analizach brane są pod uwagę w szczególności: poziom i dynamika zaludnienia, saldo migracji, struktura wieku ludności oraz prognozowane zmiany demograficzne. Projekt SRP 2035 r. zakłada, że obszary o najsilniejszych negatywnych trendach demograficznych, wskazane jako OSI, będą kwalifikowane do objęcia strategiczną interwencją państwa. W całym procesie programowania polityki rozwoju (strategie, programy) wskaźniki demograficzne są analizowane równolegle z innymi czynnikami rozwojowymi, takimi jak: poziom rozwoju gospodarczego, dostępność transportowa, potencjał endogeniczny regionów czy specjalizacje gospodarcze. Możliwość wprowadzenia ulg podatkowych, grantów inwestycyjnych oraz preferencyjnych instrumentów finansowych dedykowanych przedsiębiorstwom działającym na terenach silnie wyludniających się wpisuje się w szerszy kontekst krajowej i regionalnej polityki rozwoju, której horyzontalnym celem jest zapewnianie warunków dla zrównoważonego rozwoju terytorialnego opartego na policentrycznej sieci osadniczej.

Projekt SRP 2035 wskazuje, że jednym z kluczowych wyzwań rozwojowych kraju pozostaje niska innowacyjność sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). W 2022 r. jedynie 27% przedsiębiorstw małych i 43% przedsiębiorstw średnich wprowadziło jakąkolwiek innowację produktową. Podobnie Polska wypada w zakresie innowacji procesowych oraz współpracy innowacyjnej MŚP z innymi podmiotami, w tym z jednostkami badawczymi. Badania pokazują również, że nawet w sytuacjach, gdy MŚP wykazują się wyższym wzrostem produktywności niż duże firmy, nie są w stanie zwiększać swojego udziału w niektórych branżach, co sugeruje istnienie nieefektywnej konkurencji oraz barier strukturalnych. Wśród przyczyn wskazuje się m.in. utrudniony dostęp do zamówień publicznych, bariery w pozyskiwaniu wsparcia publicznego, regulacje sprzyjające koncentracji rynkowej oraz wysokie obciążenia administracyjne, szczególnie dotkliwe dla firm działających na mniejszą skalę, często zlokalizowanych poza głównymi

ośrodkami wzrostu. W odpowiedzi na te wyzwania projekt SRP 2035 przewiduje szereg kierunków działań, które – choć nie zawsze wprost formułowane jako ulgi podatkowe dla obszarów wyludniających się – stanowią realną podstawę do wdrażania preferencyjnych instrumentów wsparcia, w tym finansowych i inwestycyjnych. Jednym z kluczowych obszarów jest wdrażanie ułatwień regulacyjnych dla startupów oraz MŚP, w szczególności poprzez większe otwarcie zamówień publicznych na udział mniejszych podmiotów. Wydłużenie terminów składania ofert, częstsze stosowanie umów ramowych, zwiększenie znaczenia kryteriów pozacenowych czy dzielenie zamówień na etapy to rozwiązania, które w praktyce mogą znacząco poprawić sytuację przedsiębiorstw z regionów o słabszym potencjale demograficznym i gospodarczym. Istotnym elementem analizowanych działań jest również tworzenie lokalnych hubów innowacyjności, opartych na istniejącej infrastrukturze uczelni, parków technologicznych, specjalnych stref ekonomicznych czy Fabryk AI. Huby te mają integrować biznes, naukę i administrację publiczną, zapewniając przedsiębiorcom dostęp do przestrzeni współpracy, programów mentoringowych oraz eksperckiego wsparcia technologicznego. Model finansowania oparty na środkach zarządzanych centralnie, samorządowych oraz przychodach z usług doradczych i transferu technologii wskazuje na potrzebę wykorzystania instrumentów hybrydowych, które mogą być szczególnie atrakcyjne dla firm działających na obszarach peryferyjnych, w tym w regionach dotkniętych odpływem ludności. Równolegle kontynuowany jest rozwój sieci Europejskich Hubów Innowacji Cyfrowych, które oferują MŚP doradztwo technologiczne, szkolenia, rozwój kompetencji cyfrowych oraz dostęp do infrastruktury w formule *test before invest*. Wspiera to transformację cyfrową przedsiębiorstw i ich efektywność operacyjną i konkurencyjność. W kontekście terenów silnie wyludniających się ma to szczególne znaczenie, gdyż nowoczesne technologie i cyfryzacja mogą ograniczać negatywne skutki peryferyjnego położenia oraz niedoborów kadr. Analiza potrzeb w zakresie zmniejszania długu technologicznego, w tym w zakresie automatyzacji i robotyzacji wskazują na potrzebę poszukiwania mechanizmów, które mogą przybrać formę grantów inwestycyjnych lub preferencyjnych instrumentów zwrotnych. Ważną rolę w tym systemie odgrywa Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP), która w sposób skoordynowany realizuje aktywną politykę przemysłową i gospodarczą wobec sektora MŚP. PARP wspiera przedsiębiorców poprzez programy finansowe, szkolenia i doradztwo, a jej działania są spójne z celami polityki regionalnej i polityki spójności Unii Europejskiej. Wspomniana wyżej KSRR będzie kładła silny akcent na promowanie regionalnych przewag konkurencyjnych opartych na lokalnych zasobach i specjalizacjach o potencjale innowacyjnym. Budowanie konkurencyjności regionów ma się opierać na wzroście liczby innowacyjnych MŚP zdolnych do wdrażania nowoczesnych technologii, automatyzacji procesów oraz współpracy z innymi podmiotami. Warunkiem skuteczności tych działań jest jednoczesny rozwój strategicznych umiejętności na rynku pracy, lepsze dopasowanie kształcenia do potrzeb gospodarki oraz wzmacnianie współpracy sektora nauki, B+R i administracji publicznej. Taki spójny ekosystem innowacyjny może zwiększyć odporność regionów na wyzwania przyszłości i przeciwdziałać procesom depopulacyjnym poprzez tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy.

Należy wspomnieć również o funkcjonujących instrumentach wsparcia nowej inwestycji m.in. w formie ulg podatkowych (Polska Strefa Inwestycji) oraz grantów. Polska Strefa Inwestycji jest instrumentem, który premiuje inwestycje na terenach, które były dotychczas pomijane inwestycyjnie. Np. premiovane są inwestycje na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz w gminach sąsiadujących z ww. miastami. Od początku funkcjonowania PSI w miastach średnich tracących funkcje

społeczno-gospodarcze przedsiębiorcy ulokowali łącznie 784 projektów inwestycyjnych o łącznej wartości 37,7 mld zł oraz zadeklarowali utworzenie 13 083 nowych miejsc pracy.

Warto dodać, że bieżącym wsparciem przedsiębiorczości zajmują się instytucje rozwoju Grupy PFR (w tym PARP, BGK, ARP) i urzędy pracy. Wsparcie może być udzielone w różnych formach, np. w postaci szkoleń, doradztwa czy finansowania. Przedsiębiorcy mogą skorzystać z portalu biznes.gov.pl, na którym są dostępne informacje na temat prowadzenia działalności gospodarczej. W ramach portalu działa Centrum Pomocy Przedsiębiorcy - punkt informacyjny, w którym eksperci Centrum służą pomocą.

Wszystkim podmiotom (instytucjom finansowym, przedsiębiorcom) zainteresowanym informacjami na temat preferencyjnego finansowania ze środków unijnych wsparcia udziela Krajowy Punkt Kontaktowy ds. Instrumentów Finansowych Programów Unii Europejskiej (KPK). Szczególnie ważnym programem jest program InvestEU, który obejmuje m.in. wsparcie zwrotne stanowiące zachętę do inwestycji i poszukiwania nowych możliwości rozwoju. Program umożliwia partnerom inwestycyjnym podjęcie większego ryzyka i wspieranie projektów, z których w innym przypadku mogliby zrezygnować.

O wsparcie doradcze można zwracać się do polskich ośrodków Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości (EEN). Eksperci EEN pomagają w znalezieniu partnerów biznesowych, organizują wyjazdy w ramach giełd kooperacyjnych i misji handlowych na całym świecie. EEN wspiera MŚP w dostępie do zamówień publicznych, oferuje pomoc w poszukiwaniu ofert, doradztwo w procesie przetargowym oraz wsparcie w nawiązywaniu kontaktów z zamawiającymi. Eksperci EEN udzielają również wsparcia w zakresie zielonej i cyfrowej transformacji. EEN zapewnia, m.in. doradztwo ds. zrównoważonego rozwoju. Obejmuje to audyt w zakresie podejścia ESG, audyt energetyczny, audyt procesów i przygotowanie firmy do wdrożenia gospodarki o obiegu zamkniętym, obliczanie śladu węglowego przedsiębiorstwa, ocena firmy w kontekście taksonomii, wsparcie przy tworzeniu strategii. W Polsce mamy 27 ośrodków EEN rozlokowanych na terenie całego kraju i zgrupowanych w 4 konsorcjach.

Funkcjonuje również Akademia PARP, która powstała w celu upowszechniania wiedzy o prowadzeniu działalności gospodarczej. Akademia PARP to bezpłatne kursy e-learningowe dla osób chcących założyć lub prowadzących działalność gospodarczą, a także dla wszystkich osób pragnących zwiększyć swoje kompetencje. Kursy są prowadzone w pięciu obszarach: finanse, marketing, prawo, zarządzanie i kompetencje osobiste. Kursy e-learningowe to rozwiązanie, z którego mogą korzystać osoby mieszkające w regionach gorzej zurbanizowanych i oddalonych od centrów dużych miast. Dzięki nim edukacja przestaje być ograniczona przez miejsce zamieszkania.

Problemy depopulacji i stagnacji demograficznej dotyczą niemal wszystkich województw w Polsce i są przedmiotem interwencji realizowanych zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym, przy wykorzystaniu funduszy europejskich. Wsparcie bezpośrednie, które ma być odpowiedzią na problemy demograficzne jest realizowane na poziomie regionalnym w ramach programów regionalnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. W przypadku Województwa Opolskiego jest to program finansowany ze środków europejskich pn. Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027. Na poziomie krajowym realizowana jest m.in. interwencja w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS), o której wspomniano wyżej (projekt wdrażany przez MRPiPS). Projekt jest realizowany w partnerstwie z Uniwersytetem Opolskim, który gromadzi ekspertów zajmujących się tematyką depopulacji. W prace

konsultacyjno-ekspertyczne i dotyczące wypracowania rekomendacji i produktów projektu są zaangażowani samorządowcy – pionierzy i liderzy programów i projektów przeciwdziałających depopulacji oraz przedstawiciele samorządów gminnych z terenów dotkniętych depopulacją.

Ze środków europejskich podejmowane są także działania w zakresie wsparcia i rozwoju systemu opieki nad dziećmi do lat 3. Przykładem takich działań jest realizowany w perspektywie finansowej 2021-2027 program Aktywny Maluch (wcześniej: Maluch+). Program łączy w sobie finansowanie krajowe ze środkami z EFS+ w ramach programu FERS oraz środkami z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). Na ten cel przeznaczono środki w wysokości blisko 6,5 mld zł. Pozwoli to na stworzenie ponad 102 tys. nowych miejsc opieki nad najmłodszymi dziećmi. Preferencje w pozyskaniu środków mają gminy, w szczególności te, na terenie których nie funkcjonuje żadna instytucja opieki nad dziećmi do lat 3 (tzw. białe plamy). Aby dodatkowo zachęcić samorządy do udziału w tym programie wykorzystuje się rozliczenie oparte o finansowanie niepowiązane z kosztami. Ze środków KPO finansowane są działania inwestycyjne dot. tworzenia nowych miejsc opieki (m.in. budowa lub adaptacja budynków). Z EFS+ finansowane są działania dot. utworzenia nowych miejsc, a także funkcjonowania utworzonych w Programie miejsc opieki w początkowym okresie ich działalności (tj. przez pierwsze 3 lata). Zapewnienie dostępu do usług opieki nad najmłodszymi dziećmi w każdej gminie przyczyniać się będzie do łatwiejszego łączenia życia zawodowego z prywatnym, zwłaszcza wśród kobiet chcących znaleźć pracę lub do niej powrócić, co może przyczynić się z kolei do zatrzymania odpływu ludności z tych gmin.

W ramach programów regionalnych finansowane są również działania służące zwiększeniu dostępu do usług społecznych. Możliwe jest finansowanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, usług opieki dziennej w ośrodkach wsparcia, w mieszkaniach chronionych i wspomaganych, klubach seniora, ale również usług sąsiedzkich, Dziennych Domów Opieki Medycznej, długoterminowej medycznej opieki domowej, wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i medycznego, teleopieki i wielu innych. W kwietniu 2026 r. jest zaplanowane przeprowadzenie w województwie opolskim naboru, o całkowitym budżecie 14 mln zł, dla działania 07.01 Usługi zdrowotne i społeczne oraz opieka długoterminowa. W ramach tego działania możliwa będzie realizacja projektów z zakresu:

- tworzenia i rozwijania Centrów Usług Społecznych jako element działań na rzecz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych;
- budowania potencjału organizacji społeczeństwa obywatelskiego do świadczenia usług społecznych i zdrowotnych;
- przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu poprzez wzmacnianie świadomości w zakresie konieczności oszczędnego korzystania z energii.

Zadaniem państwa w zakresie polityki mieszkaniowej jest tworzenie warunków, w tym przyjaznego otoczenia prawnego, do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych tam, gdzie jest ono utrudnione na zasadach rynkowych. Z tego powodu państwo proponuje gminom różnorodne instrumenty mieszkaniowe, które samorządy lokalne mogą włączyć w swoje działania, aby ograniczyć negatywne skutki procesów gospodarczych i społecznych oraz odpowiadać na lokalne potrzeby mieszkaniowe. Instrumenty te obejmują zarówno rozwiązania finansowe, jak też organizacyjne i prawne, ułatwiające gminom realizację

lokalnych polityk mieszkaniowych. Przykładem są tu instrumenty bezzwrotnego i zwrotnego finansowego wsparcia ze środków publicznych rozwoju zasobu mieszkaniowego dla osób o średnich i niższych dochodach, współpraca ze społecznymi agencjami najmu oraz instrumenty finansowego wsparcia inwestycji służących poprawie warunków mieszkaniowych w istniejących zasobach gminnych. Z instrumentów tych może skorzystać każda gmina, która uzna dany instrument za pomocny w tworzeniu odpowiednich do wyzwań diagnozowanych na terenie gminy warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych lokalnej społeczności. Wsparciem dla gmin są jednak nie tylko instrumenty mieszkaniowe dedykowane bezpośrednio gminom, ale również te, które odpowiadają na inne zdiagnozowane wyzwania. Dzięki temu, że ułatwiają one zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych gospodarstwom domowym nieobjętym bezpośrednim zainteresowaniem gminy, gminy mogą skoncentrować swoje działania na pomocy najbardziej potrzebującym członkom lokalnych społeczności.

Aktywna polityka mieszkaniowa, wpisana w szerszy kontekst zrównoważonego rozwoju terytorialnego kraju, stanowi również jeden z priorytetów opracowywanej obecnie przez rząd średniookresowej strategii rozwoju kraju do 2035 roku. Proponowane w projekcie strategii cele i kierunki realizacji polityki mieszkaniowej państwa na najbliższe lata oraz planowane w sferze mieszkaniowej działania zmiernają do zapewnienia gminom szerokiego zestawu narzędzi do kształtowania lokalnych polityk mieszkaniowych, uwzględniającego zarówno potrzeby dużych miast, jak i mniejszych miejscowości, w tym rejonów dotkniętych procesem depopulacji. Działania te obejmują instrumenty służące zwiększeniu dostępności mieszkań na terenie gminy, a także poprawie warunków mieszkaniowych, w tym stanu technicznego istniejących budynków. Wsparcie tworzenia zasobu społecznego budownictwa czynszowego, w tym komunalnego, zostało również zaproponowane jako priorytet w planie działań rządu na lata 2026-2029.

Dodatkowo informuję, że w wyniku wprowadzonych nowych rozwiązań ustawą, uchwaloną 1 października 2024 r., o dochodach jednostek samorządu terytorialnego dochody wszystkich JST w roku 2025 wzrosły o prawie 25 mld zł w stosunku do poprzedniego systemu o dochodach JST, a w perspektywie najbliższej dekady o ponad 345 mld zł. Nowy system dochodów JST zabezpiecza finanse również mniejszych ludnościowo samorządów, bowiem każdy samorząd ma zagwarantowane wyższe dochody niż na podstawie poprzednich przepisów. Na pierwszy rok obowiązywania ustawy, tj. rok 2025, wprowadzony był dochód minimalny jaki gwarantuje ustawa, określony kwotowo dla danej kategorii w zależności od liczby mieszkańców danej JST np.:

- gmina o liczbie mieszkańców nieprzekraczającej 4 tys. mieszkańców zyska co najmniej 1 mln zł;
- gmina o liczbie mieszkańców przekraczającej 10 tys., ale nieprzekraczającej 15 tys. mieszkańców zyska co najmniej 3 mln zł;
- gmina o liczbie mieszkańców przekraczającej 40 tys., ale nieprzekraczającej 60 tys. mieszkańców zyska co najmniej 5 mln zł

- nie więcej jednak niż 110% jej łącznych dochodów ustalonych na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego na 2025 rok.

W kolejnych latach potrzeby uzupełniające JST ustalone są w wysokości odpowiadającej kwocie uzupełnienia dochodów z roku poprzedniego zwaloryzowanej wskaźnikiem inflacji. Ponadto zawarty w nowym systemie dochodów JST element potrzeb rozwojowych gwarantuje minimalne kwoty potrzeb rozwojowych, co jest głównie skierowane do mniejszych samorządów. Dodatkowo system ten zawiera również mechanizm wyrównywania dochodów w ramach danej kategorii JST, uwzględniając m.in. specyfikę poszczególnych kategorii JST i obejmując przy tym nie tylko kwestię zróżnicowań dochodowych, ale również kwestię potrzeb wydatkowych JST wynikających z realizowanych zadań.

Z upoważnienia, z wyrazami szacunku

Michał Jaros

Sekretarz Stanu

/ kwalifikowany podpis elektroniczny /

w Ministerstwie Rozwoju i Technologii